



Testo digitalizzato da [www.torah.it](http://www.torah.it) nel 2010  
Tutti i diritti sulla digitalizzazione riservati

Testo sacro.  
Stampare solo per conservarlo.

Eliminare esclusivamente in ghenizà

# IL PENTATEUCO

VOLGARIZZATO E COMMENTATO

DA

SAMUEL DAVID LUZZATTO

PADOVA  
1874

---

46  
PARASHAT KITEZZÈ

*Torah.it*

quella città condurranno la giovenca in una valle sassosa, non coltivata, nè seminata; ed ivi, in quella valle, ammazzeranno la giovenca. (5) Indi si presenteranno i sacerdoti della tribù di Levi, eletti dal Signore, Iddio tuo, ad essere suoi ministri, ed a benedire nel suo nome, e per sentenza dei quali sarà (giudicata) ogni lite ed ogni lesione. (6) E tutti gli anziani di quella città, più vicini all'ucciso, si laveranno le mani presso la giovenca ammazzata nella valle. (7) Indi questi diranno: Le nostre mani non hanno versato questo sangue, e gli occhi nostri non l'hanno veduto (versare). (8) (E quelli:) Perdoni, Signore, al tuo popolo Israel, che hai liberato [dalla schiavitù egizia], e non porre in mezzo al tuo popolo Israel [la colpa, la responsabilità del versato] sangue innocente! — E così verrà loro perdonato l'omicidio. (9) Tu così toglierai di mezzo a te il sangue innocente [cioè la responsabilità del suo spargimento], facendo quello che piace agli occhi del Signore. (10) Quando sarai uscito alla guerra contro qualche

יזרע, כי כשהתקל יחרצ וינש יתכן לעבוד ולזרוע בקרקעיתו, ואם התקל אינו פוסק לא יתכן לעבוד ולזרוע בו. וכתב רש"י כי לכך היו עורפים העגלה אל כהל איתן, כדי שהמים השוטפים ישטפו את דמה; וזה שנוש, ובהפוך הוא, כי לכך נותה תורה שיערפו את העגלה בקרקע קשה, כדי שיהיה דמה כאשר ורישמו כיבר ובלתי כבלע, על דרך כתיב את דמה על לחיה סלע לבלתי הכסות, כדי שיזעק מוהם, כבעם קול דמי אחיק נועקים אלי מן האדמה, והנה מואמר שלא היה אפשר להמית הרובת (כי לא היה כדע), ולארץ לא יכופר לדם אשר שופך בה כי אם דם שופכו, נותה תורה לשפוך תחתיו דם העגלה לכפר על הארץ ועל העם, והדם הזה המכפר ראוי שלא יתבלע בקרקע, אבל ישפך על לחיה סלע, לכפר על הדם הכקי, ולהשקיט זעקתו שהוא זעק מן האדמה. וגם הביאו קצת מן האחרונים ראיה מן רמב"ם את ידיהם על העגלה הערופה בכתל, שהיה הכתל מוקום מים, וגם זה הבל, כי לא אמר הכתוב שירמזו את ידיהם בכתל, אלא על האל (אלל) העגלה הערופה בכתל, ואין ספק שזקני העיר היו נזאים עם עם ושרתיהם, והיו מביאים עוהם ספל מים ושאר כלים הוונטורבים לאותה ונותה. (ו) ועינינו לא ראו: שאם ראינו מן שפך אותה, הרגנוהו, ורמיזת הדמים לעשותן נקיות, והוא דרך סינון, כמו ידיכם דמים מלאה וחזורים ידכו לא שפכו לא שתעלה על דעתך שהם הרגוהו, אבל טעמו ידכו קצות ושרתיהם מכלל, וכל שלא גרמוו וייתמו נזאים פנים כגון בהעדר שוירה נדרכים או בהעלים עין ונרמזים

www.torah.it

העיר ההוא את העגלה אל-נחל איתן אשר לא-יעבד בו ולא יזרע וערפו-שם את העגלה בנחל: (ה) ונגשו הכהנים בני לוי כי בם בחר יהוה אלהיך לשרתו ולברך בשם יהוה ועל-פיהם יהיה כל-ריב וכל-נגע: (ו) וכל זקני העיר ההוא הקרבים אל-החלל ירחצו את-ידיהם על-העגלה הערופה בנחל: מפני (ז) וענו ואמרו ידינו לא שפכה את-הדם הזה וענינו לא ראו: (ח) כפר לעמך ישראל אשר-פדית יהוה ואל-תתן דם נקי בקרב עמך ישראל ונכפר להם הדם: (ט) ואתה תבער הדם הנקי מקרבך כיתעשה הישר בעיני יהוה: ס ס ס מט (י) כיתעא למלחמה על-איביך ונתנו יהוה אלהיך

(אונקלוס וירושלמי וסורי ויוני ורומי) פירשו כהל עכין עמק, ואיתן קשה, מן איתן מושבך ואם בסלע קבך, וכן כבון; והרמ"ם (הלכות רוצח פרק ט') פירש כהל מים השוטף בחוקי, וכן שולטעם ורבים מן האחרונים פירשו איתן כקני, וכתל איתן הוא לדעתם כהר שאינו פוסק, וכסתיעו מעומם (ס' כ"ד) ויגל כמים משפט ולדקא ככתל איתן, ומתהלים (ע"ד ע"ו) אתה הוצאת נהרות איתן, ופירשו אשר לא יעבד בו ולא

(\*) שפכו קרי.

tuo nemico, ed il Signore, Iddio tuo, l'avrà dato in tuo potere, e n'avrai fatti dei prigionieri; (11) E veduta tra i prigionieri una donna di belle forme, te n'invaghissi, e la prendessi per (farla) tua moglie: (12) La condurrà nell'interno della tua casa, e possa radersi il capo, e tagliarsi le unghie; (13) E deporre la veste di cattività, e restare in casa tua (non in qualità di schiava, ma) piangendo suo padre e sua madre per un intero mese; e dopo ciò andrai da lei e la sposerai, e sarà tua moglie [e non tua schiava]. (14) Se poi non ti piacerà, la licenzierai, che vada ove vuole, ma non ne farai traffico: non devi esercitare padronanza verso di essa, dopo averla deflorata. (15) Quando taluno avesse due mogli, l'una amata o l'altra odiata, e gli procreassero figliuoli, tanto l'amata che l'odiata, ed il primo nato fosse dell'odiata: (16) Quand'egli [il padre] vorrà dividere i suoi beni tra' suoi figli, non potrà far primogenito il figlio dell'amata, a fronte del figlio dell'odiata, (vero) primogenito. (17) Ma dovrà distinguere il (vero) primogenito, figlio dell'odiata, assegnandogli parte doppia di tutto ciò che si troverà avere; perocchè quegli è il primo frutto del suo vigore, suo è il diritto della primogenitura. (18) Quando taluno abbia un figlio perverso e ribelle, il quale non ubbidisca al padre ed alla madre, e

אחרים. (יב) והבאתה וגו': הכוונה בדברי כת"ש שלא יכריחה להיות לו לאשה זויה, עודה מוטערת על פרידתה מבית אביה, אבל יביא לה שתתאצל ותעשה רכובה קדש ימים ואח"כ יקחה לו לאשה. והנה גלות הראש היה סימן אצלות אלל בני קדם: כי כל ראש קדשה וכל זקן גרועה (ירמיה מ"ח), וכן והסירה את שולת שניה היא שולת של שק שנתנה עליה צבוא האויב צעיר והיתה כקראת שולת שני, כי היו לנשים אחרות כראותם כי בלתי להם הרעה, והנה מאחר שצדעתך לקחתה לך לאשה לא תניקה בכיוליה, ואע"פ שתניק לה לבנות את בית אביה, תפיסנה בדברים ותודיע לה שאיננה בשבירה, ולשון ועשתה את כפרניה אין ספק שענינו תקון. ואמרו לא כדע ונכה הימים ההם, ואולי תקון המפרכים לאצלות הוא הוא גידולם, שאם היה יונכה האנלים לגדל כפרניהם גידולם זהו תקובם. (יד) התעמור: כי"ל בתלפי אל"ף בע"מ ולי יתאזרו כל טועלי חון, את ה' האמרת היום. הרוח: זה שאמר לך להשתעשע צה הוא חלף ועברך ויה עניניה, וכיוצא בזה למטה כ"ב כ"ט. (טז) בורר: כי"ל שאינו עושה ויה שאמורים לו לעשות, ועורה עושה ויה שאמורים לו שלא יעשה, זה

בִּידֶךָ וְשִׁבִית שְׁבוּיָיו: (יא) וְרֵאִיתָ בַּשְּׂבִיָּה אִשָּׁת  
 יִפְתִּיחַ אֶרֶץ וְחִשְׁקַת בָּהּ וּלְקַחְתָּ לָּךְ לְאִשָּׁה:  
 (יב) וְהִבֵּאתָהּ אֶל-תּוֹךְ בֵּיתְךָ וְגִלְחָה אֶת-  
 רֹאשָׁהּ וְעִשְׂתָה אֶת-צַפְרָנֶיהָ: (יג) וְהִסִּירָה אֶת-  
 שְׂמֹלֶת שְׂבִיָּהּ מֵעַלֶיהָ וְיֹשְׁבָהּ בְּבֵיתְךָ וּבְכַתְּתָהּ  
 אֶת-אָבִיהָ וְאֶת-אִמָּהּ יָרַח יָמִים וְאַחֲרַיִךְ כִּן תָּבוֹא  
 אֵלֶיהָ וּבְעֵלְתָהּ וְהִיְתָה לָּךְ לְאִשָּׁה: (יד) וְהָיָה  
 אִם-לֹא חָפְצָתָ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ לְנַפְשָׁהּ וּמָכַר  
 לְאֶת-מְכַרְנָהּ בְּכֶסֶף לְאֶת-תַּעֲמֹר בָּהּ תַּחַת  
 אֲשֶׁר עָנִיתָה: ׀ (טו) כִּי-תִהְיֶיךָ לְאִישׁ שְׁתֵּי  
 נָשִׁים הָאֶחָת אֲהוּבָה וְהָאֶחָת שְׂנוּאָה וְיִלְדוּ-  
 לָּו בָּנִים הָאֲהוּבָה וְהַשְּׂנוּאָה וְהָיָה הַבֵּן  
 הַבְּכֹר לְשֵׁנִיָּאָה: (טז) וְהָיָה בְיוֹם הַנְּחִילוֹ אֶת-  
 בָּנָיו אֵת אֲשֶׁר-יְהִיָּה לָּו לֹא יוּכַל לְבַכֵּר אֶת-  
 בֶּן-הָאֲהוּבָה עַל-פְּנֵי בֶן-הַשְּׂנוּאָה הַבְּכֹר:  
 (יז) כִּי אֶת-הַבְּכֹר בֶּן-הַשְּׂנוּאָה יִכֹּר לָתֵת לָּו  
 פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר-יִמְצָא לָּו כִּי-הוּא רֵאשִׁית  
 אֲזָנוֹ לָּו מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה: ׀ (יח) כִּי-יְהִיָּה

per quanto lo correggano non dia loro ascolto: (19) Suo padre e sua madre lo prenderanno, e lo condurranno agli anziani della sua città, ed al tribunale del suo luogo. (20) E diranno agli anziani della sua città: Questo nostro figlio è perverso e ribelle; egli non ci ubbidisce: è dedito agli eccessi del mangiare e del bere. (21) Allora tutti gli uomini della sua città lo lapideranno, e morrà: così sgombrerai il male di mezzo a te, e tutt' Israel, ciò udendo, temeranno. (22) Quando alcuno sarà incorso in delitto capitale, e sarà stato fatto morire, lo appiccherai ad un legno. (23) Non devi però lasciare il suo cadavere sul legno durante la notte, ma devi seppellirlo nel giorno stesso, poichè l'impiccato è [produce] imprecazione contro Dio [cioè: il lasciare il cadavere esposto lungo tempo alla pubblica vista non può che irritare gli animi, e indurli ad esecrare i giudici e le leggi]; e (oltracciò) non devi rendere impura la tua terra, ch' il Signore, Iddio tuo, è per darti in retaggio [locchè avverrebbe, cadendo il cadavere a brani, i quali produrrebbero impurità in chiunque li toccasse].

לקלל את הזופטים והמשפט האלהי. כן דעת רש"י וזהו הכתוב. ור' יוסף קרא פירש: מה שעשה עברה שקלל השם, כבר נטל שכרו ועוכשו, שהרי תלו אותו, ולכך לא תלין נבלתו (זה מלאתי בגליון פירוש התורה כ"י שבדי, שהודעתי טיבו בזכרם חזק ז' עמוד ס"ח). ואחריו הסוקובי כתב: דבר אחר; יאמרו אם הקל בזמנות הקב"ה כבר נטל בנפשה את שלו, ודי לו בזה שנתלה. ודבריהם קרובים לדברי רש"י ב"ס אלה שהם מפרשים קללת אלהים על המוטא שקלל את השם (לדעת ר' יוסף קרא) או שהקל בזמנותיו (לדעת הסוקובי), ואולי היה קשה בעיניהם לפרש אלהים על הזופטים, כדעת רש"י, ולפי דעתי אין הקללה לשופטים ממש, אלא לזופט האלהי, כי הזופטים לא ישפטו אלא על פי הדינים האמורים בתורת האלהים, וכשהם עוכשים והורגים, המשפט לאלהים הוא. ולא תטמא את ארמתך: ועוד טעם אחר שאין ראוי שתגרום עוונתם לארצך, וזה שיהיה אם יוכח הפגר תלוי עד שיפול איברים איברים, ויתפזרו חלקיו כה וכה.

לְאִישׁ בֶּן סוֹרֵר וּמוֹדֵה אִינְנּוֹ שִׁמְעַ בְּקוֹל  
אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ וַיִּסְרוּ אֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע  
אֵלֵיהֶם: (יט) וַתִּפְּשׁוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ  
אֹתוֹ אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל-שַׁעַר מְקוֹמוֹ: (כ) וְאָמְרוּ  
אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹדֵה אִינְנּוֹ  
שִׁמְעַ בְּקוֹלֵנוּ זוֹלָל וְסָבָא: (כא) וְרָגְמָהוּ כָּל-  
אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים וּמָת וּבָעֵרְתָּ הָרַע מִקִּרְבְּךָ  
וּכְלִי-יִשְׂרָאֵל יִשְׁמְעוּ וַיֵּרְאוּ: ס שְׁנֵי (כב) וְכִי-  
יְהִי בְּאִישׁ חֵטָא מִשְׁפָּט־מוֹת וְהוֹמַת וְתָלִית  
אֹתוֹ עַל-עֵץ: (כג) לֹא-תִלֵּן נִבְלָתוֹ עַל-הָעֵץ  
כִּי-קָבֹר תִּקְבְּרֵנוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי-קָלַלְתָּ  
אֱלֹהִים תְּלוּי וְלֹא תִטְמָא אֶת-אֲרַמְתְּךָ אֲשֶׁר  
יְהוָה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה: ס

וכעיים יתר. (כג) כי קללת אלהים תלוי: הריגת המוטא עושה רושם ברוחיים, וכל העם ישמעו ויראו ולא יזידון עוד; אבל ההתאכזרות על הגוף המת אינו מועיל כלום, אבל הוא מוזיק, ואם יוכח הכהן תלוי על העץ למוחל לעוף השמים, זה לא יועיל להרחיק את האדם מן העברה, רק יבא ברוחיו הרגשת קולו ורחמים, ויבאו

XXII

(1) Non devi vedere il bue d'un tuo fratello, o l'agnello suo, smarriti, e far conto di non vederli: ma devi restituirli al tuo fratello. (2) Se poi quel tuo fratello non t'è vicino, e nol conosci; ritirerai l'animale nell'interno della tua casa, e resti presso di te sinchè il tuo fratello ne faccia ricerca, ed allora gliel renderai. (3) Lo stesso farai rapporto al suo asino, e lo stesso farai rapporto alla sua veste, e lo stesso farai per qualsiasi oggetto ch' il tuo fratello avesse perduto, e tu avessi trovato: non devi far conto di non vedere. (4) Non devi vedere l'asino del tuo fratello, o il bue suo, caduti sulla strada, e far conto di non vedere; ma devi unirti a lui per rialzarli. (5) Non sia arnese da uomo in dosso a donna, nè vesta un uomo abito da donna; poichè in abominazione al Signore, Iddio tuo, è chiunque fa di tali cose. (6) Se per la via s'affaccia innanzi a te, in qualche albero, o per terra, un nido d'uccelli, (ove siano) pulcini o uova, colla madre coricata sui pulcini o sulle uova; non devi pigliar la madre in-

(1) כי יקרא קן צפור לפניך: כשאתם קרוב אל הקן, אלולא רחמים על בניה היתה האם נוולעת לכפשה ועוזבת אתרומיה, אבל היא מואהבתה את בניה תשליך את כפשה ונוגד ותעווד שם להנילם, ולא תברק לולט את כפשה. על כן אין ראוי לקחתה, שאם יהיה אדם לוקחה, יהיה נעשה הדקה והאהבה שאהבה את בניה גורם לה רעה. והנה הנוכוון בנולת הזאת היא לכבד המדות הטובות, ולקבוע בלבבותינו כי לא יבא וילקחה הכפשה, שאם היה נותר לקחת האם תחת אהבתה את בניה, היה נותרתם בכב האדם כי המולה ענין גרוע ונוכה. שעות, הגורם רעה לבעליו ועכשו שלקחתה אסורה לנו,

כב

(א) לא תראה את-שור אחיך או את-שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיקך: (ב) ואם-לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אל-תוך ביתך והיה עמך עד דרש אחיך אתו והשבתו לו: (ג) ובן תעשה לחמרו ובן תעשה לשמלתו ובן תעשה לכל-אבדת אחיך אשר-תאבד ממנו ומצאתה לא תוכל להתעלם: (ד) לא תראה את-חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים עמו: (ה) לא יחיה בלי-גבל על-אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה כי תועבת יהוה אלהיך כל-עשה אלה: (ו) כי יקרא קן-צפור לפניך בדרך בכל-עין או על-הארץ אפרחים או ביצים והאם רבצת על-

ס (יג) כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבָא אֵלֶיהָ וּשְׁנָאָהּ:  
 (יד) וְשֵׁם לָהּ עָלִילַת דְּבָרִים וְהוֹצֵא עָלֶיהָ שֵׁם  
 רָע וְאָמַר אֶת־הָאִשָּׁה הַזֹּאת לָקַחְתִּי וְאֶקְרַב  
 אֵלֶיהָ וְלֹא־מָצְאתִי לָהּ בְּתוּלִים: (טו) וְלָקַח  
 אָבִי הַנְּעֵר\* וְאִמָּהּ וְהוֹצִיאוּ אֶת־בְּתוּלֵי הַנְּעֵר\*  
 אֶל־זִקְנֵי הָעִיר הַשְּׁעָרָה: (טז) וְאָמַר אָבִי הַנְּעֵר\*  
 אֶל־הַזִּקְנִים אֶת־בְּתִי נָתַתִּי לְאִישׁ הַזֶּה לְאִשָּׁה  
 וַיְשַׁנְּאָהּ: (יז) וְהִנֵּה־הוּא שֵׁם עָלִילַת דְּבָרִים

## DEUTERONOMIO XXII

di cui ti coprirai. (13) Quando taluno sposasse una donna, e dopo avere usato con lei prendesse a odiarla; (14) E formasse contro di essa delle calunnie, e spargesse di lei mala fama, e dicesse: Ho sposato questa donna, ed accostatomi a lei, non la trovai vergine; (15) Il padre e la madre della giovine prenderanno e produrranno innanzi agli anziani della città, al tribunale, (il segno del)la verginità della giovine. (16) Ed il padre della giovine dirà agli anziani: Ho data la mia figlia in moglie a quest'uomo, ed egli prese a odiarla. (17) Ed ecco,

יקר תכארת מדת המולה יזקק בלבו חקוי עמוק. (יד) דברים: מל' דין הדברים, מי בעל דברים יג' אליהם, ועלילות דברים הם סנות הריב. ועמה (תרכ"א) כ"ל כי עלילות מענין להתגולל עלינו, וכן תרגומו חסדוקי מלין, והוא תרגום של תואכה (שופטים י"ד ד'), ותואכה (מלכים ב' ה' ז') ולהתכפל עלינו (בראשית מ"ג י"ק), ועלילות דברים עכיו תחזלות להזיק הכעשות בדברים. (יז) ופרשו השמלה: דברים ככתב (דברי

(\*) הכערה ק'.

(\*) הכערה ק'.

(\*) הכערה ק'.

הַאֲפֹרָחִים אוֹ עַל־הַבִּיצִים לֹא־תִקַּח הָאֵם  
 עַל־הַבָּנִים: (ח) שְׁלַח תְּשַׁלַּח אֶת־הָאֵם וְאֶת־  
 הַבָּנִים תִּקַּח־לָךְ לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וְהָאֲרֻכַּת  
 יָמִים: ס שלישי (ח) כִּי תִבְנֶה בַּיִת חֹדֶשׁ  
 וְעָשִׂיתָ מַעֲקָה לְגַגְךָ וְלֹא־תִשִּׂים דָּמִים בְּבֵיתְךָ  
 כִּי־יִפֹּל הַנֶּפֶל מִמֶּנּוּ: (ט) לֹא־תִזְרַע בְּרִמְךָ  
 כִּלְאִים פֶּן־תִּקְדָּשׁ הַמַּלְאָה הַזֹּרַע אֲשֶׁר תִּזְרַע  
 וּתְבוֹאֵת הַכֶּרֶם: ס (י) לֹא־תַחֲרֹשׁ בְּשׂוֹר־  
 וּבַחֲמֹר יַחְדָּו: (יא) לֹא תִלְבֹּשׁ שְׁעִטָּיִם צִמָּר  
 וּפְשֵׁתִים יַחְדָּו: ס (יב) גְּדָלִים תַּעֲשֶׂה־לָךְ  
 עַל־אַרְבַּע כַּנְּפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תִּכְסֶּה־בָּהּ:

## DEUTERONOMIO XXII

sieme coi figli. (7) Manderai via la madre, e potrai pigliare per te i figli: così avrai del bene, e vivrai lungamente. (8) Quando edificherai una casa nuova, farai un parapetto al tuo tetto; altrimenti porresti nella tua casa (colpa d')omicidio, quando taluno ne cadesse. (9) Non devi seminare la tua vigna di varie specie commiste: altrimenti diverrebbe sacro [proibito] il prodotto della seminazione, e quello della vigna. (10) Non arare con un bue ed un asino insieme. (11) Non devi vestirti di Sciaatnez, (cioè) di lana e lino (tessuti) insieme. (12) Ti farai dei cordoncini sui quattro angoli della tua veste,

(\*) קמ"ז בז"ק.

egli ha fabbricato delle calunnie, con dire: «Non ho trovato a tua figlia virginità»; eppure ecco la virginità di mia figlia. — Indi stenderanno il panno innanzi gli anziani della città. (18) Allora gli anziani di quella città prenderanno quell'uomo e lo castigheranno. (19) E lo condanneranno in cento sicli d'argento, cui daranno al padre della giovine; perchè sparse mala fama contro una vergine d'Israel: egli poi dovrà tenerla in moglie, nè mai in vita sua potrà mandarla via. (20) Se poi la cosa era vera, e la giovine non fu trovata vergine: (21) La giovine verrà tratta fuori, (e condotta) alla porta della casa di suo padre, e gli uomini della sua città la lapideranno, e morrà; perciocchè ha commesso in Israel un'azione infame, fornicando nella casa paterna. E tu così sgomberai il male di mezzo a te. (22) Quando si trovi un uomo giacere con una donna maritata; morranno amendue, l'uomo che ha giaciuto colla donna, e la donna: così sgomberai il male da Israel. (23) Quando una giovine vergine sia impalmata ad un uomo, ed alcuno la trovi [in qualche sito

רבי אליעזר בן יעקב ימות ו"ו), אם כן איך יתכן שיוציא אדם שם רע מאחרי שיעוד שהשומע מוכח? אבל כוונת התורה להרחיק שלא יהיה איש מוציא שם רע על אשתו, והאחיבה ראית הדמים, אף על פי שאולי יהיו מווייפים, כדי לתת שלום לבית, ולהכיל מנוחתה כערה שזכתה לבית אביה, אשר לפי התורה אין לה עונש, רק לפי מראה עיני אכזאי הדורות ההם אם היתה נישאת בחזקת צמולה היתה זו מרמה שקיימים עליה מיתה, והתקומה התורה להחמיק המדה הקשה הזאת בלנותם שזאמין לדמים, אע"פ שהיא ראויה שיש אחריה פקפוק. (כא) לזנות בית אביה: לפי המשט זכותה לבית אביה קודם אירוסין, ואחר שזכתה היא לה להודיעו שאיננה צמולה, והנה רוחה אוחז בדבר שהיה גדול כל כך צעיניהם צימים ההם שהיה משפטם לנות. ואם כדברי רבותינו היה לו לוור לכאוף, (עיין בצורכי העמים תקפ"ו עמוד ר"ג), ועוד הנה אם יש שם עדים שראוה ונאמרת אין ספק גם כן שראו עס מן נאמרת, והנה התורה לא הזכירה דבר על אודות הנואף, והיה לה לומר שגם את הנואף יהרוג.

www.torah.it

לאמר לאמצאתי לבתך בתולים ואלה בתולי בתי ופרשו השמלה לפני זקני העיר: (יח) ולקחו זקני העיר ההוא את האיש ויסרו אתו: (יט) וענשו אתו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל ולותהיה לאשה לאיובל לשלחה כל ימיו: ס (כ) ואם אמת היה הדבר הזה לאנמצאו בתולים לנער: (כא) והוציאו את הנער אל פתח בית אביה וסקלוה אנשי עירה באבנים ומתה כיעשתה נבלה בישראל לזנות בית אביה ובערת הרע מקרבך: ס (כב) כיימצא איש שכב עם אשה בעלת בעל ומתו גם שניהם האיש השכב עם האשה והאשה ובערת הרע מישראל: ס (כג) כי יהיה נער בתולה מארשה לאיש ומצאה איש בעיר ושכב

(\* לכערה ק'.  
 (\* הכערה ק'.  
 (\* כערה ק'.

הַזֶּה: (כו) כִּי בַשָּׂדֶה מָצְאָה צִעָקָה הַנְּעֵר\*  
 הַמְאֲרֶשֶׁה וְאִין מוֹשִׁיעַ לָהּ: ם (כז) כִּי-  
 יִמְצָא אִישׁ נֶעֶר בְּתוֹלָה אֲשֶׁר לֹא-אֲרֶשֶׁה  
 וְתַפְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה וְנִמְצָאוּ: (כט) וְנָתַן הָאִישׁ  
 הַשָּׁכֵב עִמָּה לְאָבִי הַנְּעֵר\* חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ-  
 תְּהִיָּה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה לֹא-יֻכַל  
 שְׁלַחָה כָּל-יָמָיו: ם

## DEUTERONOMIO XXII

vita. (27) Perocchè colui l'ha trovata in campagna: la giovine impalmata ha gridato, ma non v'era chi la soccorresse. (28) Quando alcuno trovi una giovine vergine, che non fu impalmata, e presala, giaccia con lei; e vengano trovati: (29) L'uomo che giacque con essa darà al padre della giovine cinquanta sicli d'argento, e dovrà tenerla in moglie, in pena d'averla violentata; nè mai sinchè vive potrà mandarla via.

(\*) הנערה ק'.  
 (\*) נערה ק'.  
 (\*) הנערה ק'.

עָמָה: (כד) וְהוֹצֵאתֶם אֶת-שְׁנֵיהֶם אֶל-שַׁעַר ו  
 הָעִיר הַהוּא וּסְקַלְתֶּם אֹתָם בְּאֲבָנִים וּמָתוּ  
 אֶת-הַנְּעֵר\* עַל-דְּבַר אֲשֶׁר לֹא-צִעָקָה בְּעִיר  
 וְאֶת-הָאִישׁ עַל-דְּבַר אֲשֶׁר-עָנָה אֶת-אִשְׁתּוֹ  
 רַעְהוּ וּבְעֵרַת הָרַע מִקְרַבְךָ: ם (כה) וְאִם-  
 בַּשָּׂדֶה יִמְצָא הָאִישׁ אֶת-הַנְּעֵר\* הַמְאֲרֶשֶׁה  
 וְהִחְזִיקָהּ הָאִישׁ וְשָׁכַב עִמָּה וּמָת הָאִישׁ  
 אֲשֶׁר-שָׁכַב עִמָּה לְבָדוּ: (כו) וְלִנְעֵר\* לֹא-  
 תַעֲשֶׂה דָבָר אִין לְנֶעֶר\* חַטָּא מוֹת כִּי כַּאֲשֶׁר  
 יָקוּם אִישׁ עַל-רַעְהוּ וּרְצָחוּ נַפְשׁ בֶּן הַדְּבַר

## DEUTERONOMIO XXII

opportuno, però] in città, e giaccia con lei: (24) Li trarrete amendue alla porta di quella città, e li lapiderete, e morranno: la giovine, perchè non ha gridato, (trovandosi) in città; e l'uomo perchè ha violata la donna del suo prossimo. Così sgombrerai il male di mezzo a te. (25) Se però quell'uomo ha trovata l'impalmata giovine in campagna, e presala a forza, giacque con lei; l'uomo che giacque con essa, egli solo, morrà. (26) Ed alla giovine non farai cos' alcuna, la giovine non è rea di morte; perciocchè questo caso è simile a quello, in cui uno sollevandosi contro del suo prossimo, lo tolga di

(\*) הנערה ק'.  
 (\*) הנערה ק'.  
 (\*) ולנערה ק'. לנערה ק'.

XXIII

(1) Non deve alcuno sposare la moglie [vedova, o divorziata] di suo padre; locchè facendo verrebbe a sollevare il lembo (della veste) di suo padre [cioè verrebbe a scoprire le vergogne del padre, poichè la moglie è riguardata quasi parte del marito, v. Lev. XVIII. 6, 7, 8]. (2) Non dev'entrare nella radunanza del Signore [cioè sposare una israelita] chi sia stato ferito, pesto, o tagliato nel(lo parti del) vorsa-mento. (3) Non dev'entrare uno spurio nella radunanza del Signore, nemmeno i suoi discendenti in decima generazione potranno entrare nella radunanza del Signore. (4) Non deve entrare un Ammonita, o un Moabita, nella radunanza del Signore; nemmeno i loro discendenti in decima genera-zione potranno giammai entrare nella radunanza del Si-

והרחקה אל הניאוף והזנות כי בהיות תולדות הניאוף מרומקות מן הקהל, זה יולד הרחקה יתרה מן המעשים אשר הם כבת הויחם. (ד) לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'; אין הנשים בכלל, כי לשון ציאה בקהל לא יפול רק על הזכרים אשר צבואם צעם אחר יעשו בקרבנו משפחה קדשה, מה שאין כן הנשים, כי משפחת אם אינה קרויה משפחה, על כן צבואם ההתחמכות בכלל אמר (יהושע כ"ג י"ב) והתחמכתם בהם ובאתם בהם והם צבם, וכן לא תבאו בהם והם לא יבאו בכם (מלכים א' י"א), ענין המליצה הכפולה הזאת כענין והתחמכו אותנו צבותיכם תתנו לנו ואת צבותינו תקמו לכם (בראשית ל"ד ט'). והנה איסור העמוני והמואבי הוא תומך שהקמיר עליהם הכתוב אפילו יתגיירו, וזה קצם על דבר אשר לא קדמו וגו', ושצעה עמומים אסורים מכל דבר אחרי היותם קיימים כליה, ושאר עמים כלם אסורים צניות וזותרים צהגנירים, ואל עזרא לא התיהדו, ולא עזבו תועבותיהם, כי כן כתוב (עזרא ט' א') לא נבדלו העם ישראל והלויים מעמי הארצות כתועבותיהם משמע שאותם העמים (כלומר צבותם הכשואות לשראל) היו כוהגים עדיין צתועבותיהם. וגם מה שראינו שהיו הנשים מודצרים חזי אשדודית, הוא עדות כי אמותם היו נוהגות כמכהגהן, ולא למוד דרכי בעליהן, כי הדבור צשפה ככריה מורה השתררות והעדר השתוות לדרכי וולתו, וזה טעם להיות כל איש שורר צביתו ומדבר כלשון עמו. — והנה לפי שטחי כמו

כג

(א) לא יקח איש את-אשת אביו ולא יגלה כנף אביו: ס (ב) לא יבא פצוע-דכה וברות שפכה בקהל יהוה: פ (ג) לא יבא ממזר בקהל יהוה גם דור עשירי לא יבא לו בקהל יהוה: ס (ד) לא יבא עמוני ומואבי בקהל יהוה גם דור עשירי

(ב) לא יבא פצוע דכה וברות שפכה: פצוע צאופן שכשאר כל הגוף דכה, וזה פצוע צבניס, וברות צאופן שכשאר שופך, כאמורם צתלמוד (יבמות ע"ה ז') מי שעל ידי כריתה שופך, שלא על ידי כריתה אינו שופך אלא ווקלת. וטעם האיסור כראה מזהם לא תהו צראה, כי האשה אשר יקח לו הסרים לא תוליד. ודע כי נשי הרומיים היו צותרות להבעל לסריסם, כדי שלא להתעבר, וכמו שכתב יוביאל VI. 568.

Sunt quas eunuchi imbelles, ac mollia semper,  
Oscula delectent, et desperatio barbae,  
Et quod abortivo non est opus.

וכן מרגיאל VI. 67,

Cur tantum eunuchos habeat tua Gellia, quaeris,  
Pannice? vult futui Gellia, non parere.

צריך המוקים שקדשנו צתורתו וצמלותיו, ועשה שיהיה הזוג לקיים המין ולהלכת התורה, לא להכאת שעה בלבד. גם רז"ל הלכו צעקנות כותן התורה ית' (כדרכם תמיד), והרבו תקנות ואזהרות להרתיק כל מיני זמה, ולהרצות הזוגים הכשרים, ושלוס הצית, והלכת הסורים והצבים, ואהבתם זה את זה; וכל זה נתקיים צישראל בכל מושך הגלות, עד הדור אשר היה לפנינו. (ג) לא יבא ממזר — גם דור עשירי: להגדיל התיעוב

www.torah.it

gnore. (5) A motivo che non si sono a voi presentati col pane e coll'acqua, durante il viaggio (che faceste) venendo via dall'Egitto; e perchè [Moab] ha prezzolato contro di te Bileàm figlio di Beòr, (e fattolo venire) da Pethòr di Mesopotamia, per maledirti. (6) Ma il Signore, Iddio tuo, non ha voluto dare ascolto a Bileàm; anzi il Signore, Iddio tuo, ti convertì la maledizione in benedizione, poichè il Signore, Iddio tuo, ti ama. (7) Non cercare giammai a' tuoi giorni il loro benessere e la loro prosperità. (8) Non abbominare l'Idumeo, imperciocchè egli è tuo consanguineo. Non abbominare l'Egiziano, poichè sei stato ospite nel suo paese. (9) I figli che ne nasceranno, la terza (cioè) generazione, potranno entrare nella radunanza del Signore. (10) Quand'uscirai, e (t' alloggerai) in accampamento contro i tuoi nemici, ti guarderai da ogni cosa sconcia. (11) Quando vi sarà fra di te alcuno, il quale non sia puro, in causa d'accidente notturno; dovrà uscire fuori del campo, e non rientrare nell'accampamento. (12) Verso sera poi si bagnerà nell'acqua, e dopo tramontato il sole rientrerà nel campo. (13) Avrai eziandio un luogo apposito fuori del campo, dove andrai quando vorrai uscir fuori [cioè quando vorrai ritirarti per evacuare il corpo]. (14) Ed una cavicchia avrai, annessa alla tua armatura; e quando vorrai adagiarti li fuori [cioè per l'accennato oggetto], scaverai con quella [farai una buca nel terreno], e t'adagerai,

שהעמוכית מותרת, כן אפשר שגם המזורת מותרת, וכבר אמרו (יבמות ע"ח) מזורת לאתר עשרה דורות מותרת: גם אפשר שלא תהיה מותרת, אלא שלא רצה הכתוב לומר במזורים ואתם לא תבאו בהם, מפני שהיה הלשון מנוכח, שהיה כראה כאלו המזורים מרובים כל כך בישראל שהם קהל בפני עצמו. (ה) בלחם ובמים: אפי' ביומאי. ואשר שכר עליך: הביא בתקות שכר, ואע"פ שלא נתן שכרו מפני שלא השלים רכונו, יכול צו ל' שכר. (ו) לא תדרוש שלומם ומנוחתם: ראוי היה שיזוה לישראל שינקונו מהם על דרך שזוה נקום כקום בני ישראל מאת המדינים, אבל לא רצה מופני שהיו אחים (בני לוט) וזוה שלא יהיו אוהבים ודוהים עונתם, אך יתקקו מהם ולא יעניבו להם ולא ירעו. (ז) ע' מורה ג' מ"א. (ח) שבתת' יום רגלים פירשתי כוונתו ואת"כ, ועתה (שצט תר"כא) כ"ל כדברי אה"ו תשב ותעשה לרכיך,

לא יבא להם בקהל יהוה עד-עולם: (ה) על-דבר אשר לא יקדמו אתכם בלחם ובמים בדרך בצאתכם ממצרים ואשר שכר עליך את-בלעם בן-בעור מפתור ארם נהרים לקללה: (ו) ולא-אבֵה יהוה אלהיך לשמע אל-בלעם ויהפך יהוה אלהיך לך את-הקללה לברכה כי אהבך יהוה אלהיך: (ז) לא-תדרש שלום וטבתם כלי-מיד לעולם: (ח) רביעי (ח) לא-תתעב אדמי כי אחיך הוא לא-תתעב מצרי כי-גַר היית בארצו: (ט) בנים אשר-יוולדו להם דור שלישי יבא להם בקהל יהוה: (י) כי-תצא מחנה על-איביך ונשמרת מכל דבר רע: (יא) כי-יהיה בך איש אשר לא-יהיה טהור מקרה-לילה ויצא אל-מחוז למחנה לא יבא אל-תוך המחנה: (יב) והיה לפנות-ערב ירחץ במים וכבא השמש יבא אל-תוך המחנה: (יג) ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ: (יד) ויתר

e ricoprirai i tuoi escrementi. (15) Perciocchè il Signore, Iddio tuo, spazia in mezzo al tuo campo, per salvarti, e per dare i tuoi nemici in tua balla; quindi il tuo campo dev'essere santo; altrimenti, scorgendo in te qualche cosa turpe, ritirebbersi da te. (16) Non devi consegnare uno schiavo al suo padrone, quando si ricoverasse appo te, (fuggendo) dal suo padrone. (17) Resti teco, in mezzo di te, nel luogo che sceglierà, in alcuna (cioè) delle tue città, dove gli piacerà. Non devi fargli sopruso. (18) Non siavi prostituta delle figlie d'Israel, nè siavi prostituto dei figli d'Israel. (19) Non devi lasciar entrare nella Casa del Signore, Iddio tuo, in pagamento d'alcun voto, (un animale che sia stato) la mercede d'una meretrice, o il prezzo d'un cane [cinèdo, bagascione]; poichè il Signore, Iddio tuo, gli ha amendue in abborrimento. (20) Non dare ad interesse al tuo fratello, sia l'interesse in

שאינכם מפסדת האויר, אך הכל למען יעמדו ביראה כאלו הם נהיכל ה'. (מז) לא תסגיר עבד אל אדוניו: אין כאן גנבה, כי לא נחזיקו בו כעבד, רק עמוכו יש כען חורין; אבל יש כאן מדת רחמים, חסד מה שידענו ממוצב העבדים בנימי קדם. והנה עמך יש בראש שערך ראיה שמדבר בעבד כאלו ממונה לארץ, א"כ איננו של ישראל, כי יהודי צמורה לארץ מוכין? (יח) לא תהיה קדשה וגו': לא חסר ולא עכש לא הפכיה שזוכה, ולא האיש הזוכה עמו, כי לא היה זה מועיל, אבל זה לכבוד שישגיחו לבלתי תהיה אשה מופקרת, אבל בזכר חסר ועכש גם את היקיד. והנה איסור הקדשה ראיה על איסור הזכות אע"פ שאיננו חמור כל כך כמשב זכר. ועיקר המורה להרבות הכיבוד והנכים. והנה הזוכה עם האשה אפשר שישאכה ויוליד, מה שאין כן בזכר. וטעם השמות קדשה וקדש הוא (ככתוב בכת"ש) כי היה מנהג עובדי האלילים להפקיר עצמם לכבוד עזניהם, ומה שהיו מקבלין לאתמן היו מקדישים לאליליהם, ואולי נשאר גם קדשה וקדש גם למפקירים עצמם להכאתם להשתכר, בלי שיעשו זה לכבוד הגלולים, ונראה כי (כדעת תלמידי רמ"ב) קדשה תורה שמה יעלה בלבם לעשות זה לכבוד אלהי ישראל, להפקיר עצמם ולהביא אתחניהם לביתם, ולפיכך הוסיפה השאלה האתמן לבית ה'. ועל דבר תרגום חנקלוס עיין חוהב גר נתיב כ"ט. (יט) לא תביא: עם הנזיר ועם הכהנים מדבר. ומדובר בלב: cynaedus ל' כלב, וכן בגלות יוחנן (Apoc. 22. 15) « יוחנן כלבים ודובים חונקים ורוחמים » והעד כי תועבה, והכלב א' מנבראיו א"ל שיהיה תועבה לא הוא ולא יחירו. (כ) לא תשיך לאדריך: לפי הפשט לא יתכן לנות ללוה שלא יקח

www.ancientbooks.com

תהיה לך על-אונך והיה בשבתך חוץ  
 והפרתה בה וישבת וכסית את-צאתך;  
 (מז) כי יהוה אלהיך מתהלך בך בקרב מחנהך  
 להצילך ולתת איבך לפניך והיה מחנהך  
 קדוש ולא-יראה בך ערות דבר ושב  
 מאחריך: ס (מז) לא-תסגיר עבד אל-אדניו  
 אשר-ינצל אליך מעם אדניו: (יח) עמך ישב  
 בקרבך במקום אשר-יבחר באחד שעריך  
 בטוב לו לא תוננו: ס (יח) לא-תהיה  
 קדשה מבנות ישראל ולא-יהיה קדש מבני  
 ישראל: (יט) לא-תביא אתנן זונה ומחיר כלב  
 בית יהוה אלהיך לכל-גדר כי תועבת יהוה  
 אלהיך גם-שניהם: ס (כ) לא-תשיך לאחריך  
 נשך כסף נשך אכל נשך כל-דבר אשר

ומשפטו וישבת, כמו ושבתי בבית ה'. (מז) והיה מחנהך קדוש: העיקר לקבוע בלבם כי ה' הולך לפניכם, ומאחור התשועה, על כן לזה שישו ה' נגדם תמיד כאלו הם נהיכלו. אך אין הדבר בעבור הארון, כי לא היה הולך עמוסם לזמנאם על הרוב, ואמר ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך, ואין ספק כי הארון לא ישו בעבור זה. גם אין כסוי הנראה לשלל יפסיד האויר, כי הוא סמוכה לטווחות קרי

denaro, sia in viveri, sia in qualsivoglia altra cosa. (21) Allo straniero potrai dare ad interesse, ma al tuo fratello non devi dare ad interesse: così il Signore, Iddio tuo, ti benedirà in ogni cosa a cui porrai mano su quella terra, alla cui conquista tu sei per andare. (22) Quand'avrai fatto un voto al Signore, Iddio tuo, non indugiare a pagarlo; poichè il Signore, Iddio tuo, lo esigerebbe da te, e saresti in peccato. (23) Lasciando però di far voti, non avrai alcun peccato. (24) Abbi a cuore ciò che t'è uscito dalle labbra, ed eseguiscei quant'hai votato al Signore, Iddio tuo, l'offerta (cioè) promessa colla tua bocca. (25) Quando sarai entrato nella vigna del tuo prossimo, potrai a tua voglia mangiarne dell'uva a sazietà; ma non devi riporne in alcun tuo arnese. (26) Quando sarai entrato nel campo di biade del tuo prossimo, potrai tagliarne delle spiche colla mano, ma non devi menar la falce sulla biada del tuo prossimo.

וכמו שהוא המשפט אל כל האומות שהמלוה לוקח כשך בשכר מעותיו שהיו צולות אלל הלוה. ולאחיק לא תשיך, כי לא היו ישראל חכמי מרכולת רק מוקימם בעבודת אדמותם, ואת היותר מוכרים לככרים; והלוה לא היה לוה אלא מפני עניו, ככתוב אם כסף תלוה את עמי (שמות כ"ב כ"ד), וכי ימוך אחיק וגו' אל תקח מואתו כשך וגו' (ויקרא ל"ה ל"ו). והנה עכשו שהיהודי עוסק בסחורה כראש שוותר לקחת ממונו כשך, אך לא מן העני; וכן הכרי את הוא עושה סחורה וותר להשיך לו, ואם הוא עני אסור להלוות לו ברבית, כי אינו דומה לכרי שדברה תורה, שהרי הוא יושב בקרבנו, והרי הוא כור שאנו מלווים להמיתו, ואם חסד התורה על הגר המתמשך בקרבנו, קל וחומר על הגוי שאנו תושבים בקרבנו, וקל וחומר ממלרי, שאמרה לא תתעב מלרי כי גר היית בארצו. (כו) בקמת וגו': אם בפועל ק"ו משור, אבל איכא למסרך כי הפועל נא בשכרו; ואם בעובדי דרכים, כדברי הכורס וכדברי המוכמשים שהזכיר רא"ב (וראיימם מודכתיב וקראש לא תכיף, והפועל אי אפשר שלא יכיף קראש) קשה, שאם כן יבאו כל ישראל ושמיתו כרמו של זה, והכוכן שאינו מדבר בעובדים ושינים, כי לא אור כי יעבור על כרם רעך, אלא כי תבא, ומי הרשע שיבא? א"כ הכתוב ודבר בניו שגא נרשות יהיה זה בכל לך שיהיה.

ישך: (כא) לנכרי תשיך ולאחיק לא תשיך  
 למען יברכך יהוה אלהיך בכל משלח ידך  
 על הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה:  
 ס (כב) כיתדר נדר ליהוה אלהיך לא  
 תאחר לשלמו כידרש ידרשנו יהוה אלהיך  
 מעמך והיה בך חטא: (כג) וכי תחדל לנדר  
 לא יהיה בך חטא: (כד) מוצא שפתיך תשמר  
 ועשית כאשר נדרת ליהוה אלהיך נדבה  
 אשר דברת בפיקך: ס חמישי (כה) כי תבא  
 בכרם רעך ואכלת ענבים כנפישך שבעך  
 ואל כליך לא תתן: ס (כו) כי תבא  
 בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש  
 לא תניף על קמת רעך: ס

ברבית כשלא יוכלו בל ברבית. (כא) לנכרי תשיך ולאחיק לא תשיך: הגוי המתמשך בארץ ישראל כקרא גר, ומוטה להמיתו, ואינו עובד אלילים; אבל הכרי אינו אלא הולך ונא לעשות סחורה, כגון לקנות תבואה ולהביאה בשאר ארצות, ואם היה רוצה לקנות בתנאי שלם לאחר זמן בחורמו (כגון שיתן משכון, על דרך והעצמת גוים רבים, שהכוונה במשכון) וותר לקחת ממונו כשך שהרי הוא משתכר בסחורתו,

XXII

(1) Quando taluno avrà pigliato una donna, e ne sarà divenuto marito, e quella poi non incontri la sua grazia, avendo egli trovato in essa qualche cosa di sconcio; le scriverà una carta di ripudio e gliela darà in mano, e la manderà via di casa sua. (2) Se poi ella, uscita di casa sua, va e si sposa ad altr'uomo; (3) Ed il secondo marito prende a odiarla, e le scrive una carta di ripudio, e datagliela in mano, la manda via di casa; ovvero muore quel secondo uomo, che aveala presa in moglie: (4) Il suo primo marito che l'aveva mandata via, non potrà tornare a prenderla per sua moglie dopo che fu contaminata, poichè ciò è cosa abbagliante innanzi al Signore, e (permettendola) tu caricheresti di peccati il paese ch' il Signore, Iddio tuo, è per darti in retaggio, [vale a dire: ciò darebbe luogo ad un turpe traffico delle mogli, potendo ogni vile cedere per qualche tempo la sua, indi ripigliarla]. (5) Quand' uno avrà sposata una donna nuova [cioè non ripigliata la sua divorziata], non deve uscire nell' esercito, e non deve incombere sopra di lui alcun obbligo: egli apparterrà, libero [da altri impegni] alla sua famiglia, per un anno, e farà lieta la moglie che ha sposata. (6) Non deve alcuno pi-

(א) כי פוצא בה ערות דבר: דבר מוגבה והוא מוס קבוע בגופה או במדותיה, אבל אם הקדימה תגשלה, אין זה מוס אלא צמעה ידים; וכן כי מלא בה ערות דבר ולא שולח אחרת כאה הימכה. (ב) כי תועבה היא לפני ה': שיהיו בני אדם מתליפין כשיהם זה עם זה. גרושה שזכתה מותרת לקזור לבעלה, כן פסקו רי"ף ורמ"ב (גרושין פ' י"א) וס"ע (אבן העזר סימן י'), וע' בימות י"א ב', וא"א איגל כותן עעם לזה לפי כוונת התורה שהיא שלא יהיו בני אדם מתליפין כשיהם זה עם זה, והנה יש לתוש שגרש אדם את אשתו כדי שיקחנה אחרת, ואח"כ תחזור לה אבל אין לתוש שגרש אדם את אשתו כדי שתפקיר עמוה לכל, ואח"כ יחזור ויקחנה. והקשה דוד חזק כי יתכן שהוגרש יעשה תנאי עם אשתו שלא תזכה אלא עם פלוני. (ה) לכל דבר: למי"ה הכללית, כל דבר שיהיה לא יעבור עליו, יהיה כלו של ביתו ולא של אחרים, וזה על ידי שיהיה כקי מכל משה, וכן דעת בעל הטעמים שהתבאר כפי משני גרישין. (ו) לא יתבול רחום ורכב: לא הרחיים בכללם, ולא הרכב לבדו, והזכיר

כד

(א) כִּי־יִקַּח אִישׁ אִשָּׁה וּבְעָלָהּ וְהָיָה אִם־  
 לֹא תִמְצָאֶהֶן בְּעֵינָיו כִּי־מֵצָא בָּהּ עֲרוּת  
 דָּבָר וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ  
 וְשָׁלְחָהּ מִבֵּיתוֹ: (ב) וַיֵּצֵאָהּ מִבֵּיתוֹ וְהִלְכָה  
 וְהִיְתָה לְאִישׁ־אַחֵר: (ג) וְשָׁנְאָהּ הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן  
 וְכָתַב לָהּ סֵפֶר כְּרִיתָת וְנָתַן בְּיָדָהּ וְשָׁלְחָהּ  
 מִבֵּיתוֹ אוֹ כִּי יָמוּת הָאִישׁ הָאֲחֵרוֹן אֲשֶׁר־  
 לָקַחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: (ד) לֹא־יֹכֵל בְּעָלָהּ הָרִאשׁוֹן  
 אֲשֶׁר־שָׁלְחָהּ לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ לְהִיּוֹת לוֹ לְאִשָּׁה  
 אַחֲרָי אֲשֶׁר הִטְמִיֵּא כִּי־תוֹעֵבָה הוּא לְפָנַי  
 יְהוּה וְלֹא תִחַטֵּא אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוּה  
 אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה: (ה) שְׁשִׁי (ו) כִּי־יִקַּח  
 אִישׁ אִשָּׁה חֲדָשָׁה לֹא יֵצֵא בְּצַבָּא וְלֹא־יַעֲבֹר  
 עָלָיו לְכָל־דָּבָר נָקִי יְהִיָּה לְבֵיתוֹ שָׁנָה אַחַת  
 וְשָׂמַח אֶת־אִשְׁתּוֹ אֲשֶׁר־לָקַח: (ז) לֹא־יִחַבֵּל

www.torah.it

ignorare le macine, nè anche la (sola) superiore; poichè pignorerebbe la vita. (7) Quando venisse trovato uno che rubasse un individuo dei suoi fratelli, figli d'Israel, ed usando verso di lui da padrone, lo vendesse; quel ladro deve morire, e così sgombrerai il male di mezzo a te. (8) Bada bene, intorno al male della lebbra, di osservare grandemente ed eseguire: quanto v'insegneranno i sacerdoti della tribù di Levi, a norma di ciò che ho loro prescritto, dovete accuratamente eseguire. (9) Sovvengati ciò ch' il Signore, Iddio tuo, fece a Mirjàm, durante il viaggio, venendo voi via dall' Egitto [Numeri XII]. (10) Quand' avrai verso il tuo prossimo un credito qualunque, non devi entrare in casa sua per prendergli il pegno. (11) (Ma) devi fermarti fuori, e quegli di cui sei creditore ti porterà fuori il pegno. (12) E s' egli è (assai) povero [e non può darti in pegno che la coperta da letto], non devi porti a giacere avendo il suo pegno presso di te. (13) Devi restituirgli il pegno, tramontato che sia il sole: così egli si giacerà nella sua coperta, e ti benedirà, e tu avrai un merito innanzi al Signore, Iddio tuo. (14) Non defraudare il povero e bisognoso mercenario; sia egli dei tuoi fratelli, o dei forestieri (viventi) nel tuo paese, nelle tue città. (15)

הרכב ולא השכב, כי השכב קבוע, והרכב מיטלטל ונקל לקחתו יותר מן השכב. (ז) ע' למעלה כ"א י"ד. גבנו ולא מכרו פטור (סנהדרין דף פ"ה סע"ב) וכן פסק הרמ"בם פרק ט' מהלכות גנבה. (ח) היה כ"ל להטעים כן השמר בנגע הברכה לשומר מאל ולעשות ככל אשר יורו אתכם הדינים הלויים, וזולת כאשר צויתם תשמרו לעשות הן כתיבת טעם, עשו כאשר יורו אתכם, כי אזני צויתי אותם. ולפי הטעמים שלפנינו לשומר מאל ולעשות הוא לשון סתום. ועכשו (שבת מרכ"א) רואה אזני כי זה"ט רבו להפריד מה שהוא בלשון יחיד (השומר) ממה שהוא לי רבים (אתכם, תשמרו), ולענין לשומר מאל ולעשות הכראה סתום, הכה דוגמתו ויעש כן ככל אשר צוה אותו אלהים כן עשה. (ט) זכור את אשר עשה ה' אלהיך למרים: זכור כי הברכה איננה כאשר חללים, אבל היא מכה אלהית, כמו שראית במרים, על כן יש לך לשומר מאל המטעים שהקקתי לך בענין זה. (י) כי תשוח: רש"י ארי תחוב (וולת ארי היא צב"י שלי ולא בצפרי הדפוס) קשה בעיני מאל, והלא לשון חוב וקייב כאשר על מי שחובה עליו לתת לקבוצו, ולא על מי שחברים חייבים לו, כמו כאן. הן חובות כי חומרים בעל חוב בין לזה ובין לזה, אך הפועל חוב נקל מורה

רחים ורכב כי נפש הוא חבל: ס (ז) כי ימצא איש גנב נפש מאחיו מבני ישראל והתעמר בו ומכרו ומת הגנב ההוא ובערת הרע מקרבך: ס (ח) השמר בנגע הברכה לשמר מאד ולעשות ככל אשר יורו אתכם הדינים הלויים כאשר צויתם תשמרו לעשות: (ט) זכור את אשר עשה יהוה אלהיך למרים בדרך בצאתכם ממצרים: ס (י) כיתשה ברעך משאת מאומה לאתבא אל ביתו לעכט עכטו: (יא) בחוץ העמד והאיש אשר אתה נשה בו יוציא אליך את העבוט החוצה: (יב) ואם איש עני הוא לא תשכב בעכטו: (יג) השב תשיב לו את העבוט כבוא השמש ושכב בשלמתו וברכך ולך תהיה צדקה לפני יהוה אלהיך: ס (יד) שביעי (יד) לא תעשק שכיר עני ואביון מאחריך או מגרך אשר בארצך בשעריך: (טו) ביומו תתן שכרו ולא תבוא עליו השמש כי עני הוא ואליו

Nella sua giornata gli darai la sua mercede, senza lasciare che vi tramonti sopra il sole; poichè egli è povero, ed in essa [mercede] egli ripone le sue speranze. Altrimenti egli griderà contro di te al Signore, e tu sarai in peccato. (16) Non facciansi morire i padri pei figli, e i figli non facciansi morire pei padri: nessuno dev'esser messo a morte, fuorchè pel proprio peccato. (17) Non torcere il diritto del forestiere, (o dell'orfano; e non pignorare l'abito della vedova. (18) E ti ricorderai che fosti schiavo nell'Egitto, ed il Signore, Iddio tuo, ti liberò di là: perciò io ti comando di fare questa cosa. (19) Quando, facendo la tua mietitura nel tuo campo, tu dimenticassi un manipolo sul campo; non devi tornare indietro per pigliarlo: apparterrà al forestiere, all'orfano ed alla vedova. Così il Signore, Iddio tuo, ti benedirà in ogni opera delle tue mani. (20) Quando abbacchierai il tuo olivo, non tornare indietro per raggranellare: al pellegrino, all'orfano ed alla vedova apparterrà [ciò che fosse rimasto sull'albero]. (21) Quando vendemmierai la tua vigna, non tornare indietro per racimolare: al pellegrino, all'orfano ed alla vedova apparterrà. (22) E ti ricorderai che fosti schiavo nella terra d'Egitto; perciò ti comando di fare questa cosa.

תמיד קיבו והתקייבות (מד המויק, שוא תחובו חובת גלות). (מז) לא יומתו אבות על בנים: כראש לי שלא ילקח האב תמורת הבן ולא הבן תמורת האב, אם יפסו אחד מהם לשים נפשו כפר לחברו; אולי כן היה מנהג הקדמונים, וכן מלאכי Zaleucus שזוה לכקר אחת מעיניו ואחת מעיני בנו, שהיה מייב ניקור שתי עיניו. אבל לומר שלא יומתו האבות והבנים יקדו על חטא שעשה אחד מהם, אינו כראש, שאם כן היה ככון שיאמר האיש הפוטא הוא ימות, אבל איש בחטאו יומת, משמע יותר שיוות על חטא שעשה הוא ולא על חטא שעשה חברו. ואף על פי כן יפה למד ונבאן חוניה (מלכים ב' י"ד) שלא הוית את בני המכים, כי ק"ו הוא, אם לא יומתו זה תוורת זה, כ"ש זה מלבד זה. גם אפשר לפרש ואת בני המכים לא הוית, אם קרה שקלת יון המכים כבר ויתו קודם שקרה המולכה בידו, לא הוית את בנייהם תוורתם ליוגן נקאם דם אביו.

הוא נשא את-נפשו ולא-יקרא עליך אל-  
 יהוה והיה בך חטא: <sup>(מז)</sup> לא-יומתו  
 אבות על-בנים ובנים לא-יומתו על-אבות  
 איש בחטאו יומתו: <sup>(מח)</sup> לא תטה משפט  
 גר יתום ולא תחבל בגר אלמנה: <sup>(מט)</sup> וזכרת  
 כי עבד היית במצרים ויפדך יהוה אלהיך  
 משם על-כן אנכי מצוך לעשות את-הדבר  
 הזה: <sup>(נ)</sup> כי תקצר קצירך בשדך  
 ושכחת עמר בשדה לא תשוב לקחתו לגר  
 ליתום ולא למנה יהיה למען יברכך יהוה  
 אלהיך בכל מעשה ידך: <sup>(ס)</sup> כי תחבט  
 זיתך לא תפאר אחריו לגר ליתום ולא למנה  
 יהיה: <sup>(סא)</sup> כי תבצר ברמך לא תעולל אחריו  
 לגר ליתום ולא למנה יהיה: <sup>(סב)</sup> וזכרת כי-  
 עבד היית בארץ מצרים על-כן אנכי מצוך  
 לעשות את-הדבר הזה: <sup>(סג)</sup>

XXV

(1) Quando, insorta contesa tra (due) uomini, e presentatisi ai giudici, questi gli avranno giudicati, facendo ragione al giusto, e condannando il reo: (2) Se il reo sarà degno di battiture, il giudice lo farà gettare [distendere] e battere alla propria presenza, proporzionatamente al suo reato, a colpi numerati. (3) Potrà fargli dare quaranta battiture, e non più: perchè non avvenga che gl'infligga un numero di percosse assai maggiore, ed il tuo fratello sia, sotto i tuoi occhi, ridotto in uno stato ignominioso. (4) Non mettere la musoliera al bue, quando trebbia. (5) Quando alcuni fratelli dimorino insieme, ed uno d'essi muoja senza prole; la moglie del morto non dovrà maritarsi fuori (di casa) con qualche estraneo, (ma) il suo cognato la sposerà, e prendendola in moglie, compierà

שליש ב"ד. (ג) ארבעים יכנו: השליש. לא יוסף: השליש. ונקלה אחד לעיניך: אתה השופט. ואולי עם בעל הדין מדבר אתה שינאח זכאי בדיק יהיה בך חטא אם תראה אחיך נקלה יותר מדי בעבורך, ולפי זה יתכן ג"כ לפרש. (כדעת תלמידי דוד חי אשכנז) והכסה לפניו לפני בעל דינו. ולדעת תלמידי יצחק פארדה, בעל דינו יכה אותו לפני השופט, והשופט חייב להשיג שלא יכה יותר מוכרי רשעתו. (ה) כי ישבו ארזים יחדו: לפי הפשט כמשמעו שידורו יחדו (אבל הווייה בעולם לא תקרא ישיבה, אם לא על דרך השיר), ולמה נאמר יחדו? ואיך יתכן שלא ישבו יחדים יחדו, מואחר שבתלמוד זו חלל זו? יתכן שהיה זה בשיקף האחד בת יורשת כחלה, וילך לשבת באחתה, או שיפרדו בעבור מריבה שכללה ביניהם או בין נשים. והנה צדוק הראשון אין ראוי לו שיצא לרה לביטול לררור את אשתו אשר העשירתה, והוא צדוק השני אין ראוי לו ליכס מואחר שהיתה מריבה בינו ובינה או בין אשתו ובינה, או בינו ואחיו שהיה בעלה, כי צוה יצא קטטה בתוך ביתו, על כן לא ייבט חלל כששני יחדו ומאחר אחיו ידועה לאשתו. אבל במשך הדורות לא היו עוד רוב האחים יושבים יחדו, על כן (כדעת תלמידי מוה"ר דוד חי אשכנז) ראו החכמים שהיה ימות יצוה ונתעלה, אם לא תהיה נוסגת חלל ביושבים יחדו, על כן התקינו שסיפק

www.torah.it

כה

(א) כִּי־הִיָּה רִיב בֵּין אַנְשִׁים וְנָגְשׁוּ אֶל־  
הַמִּשְׁפָּט וְשִׁפְטוּם וְהִצְדִּיקוּ אֶת־הַצְּדִיק  
וְהַרְשִׁיעוּ אֶת־הַרְשָׁע: (ב) וְהָיָה אִם־בֶּן הַכֹּת  
הַרְשָׁע וְהִפִּילוּ הַשֹּׁפֵט וְהִבְתּוּ לְפָנָיו בְּדִי  
רְשָׁעוֹ בְּמִסְפָּר: (ג) אַרְבָּעִים יִכְנוּ לֹא יִסֹּף  
פְּנֵי־יָסֹף לְהַכְתּוֹ עַל־אֵלֶּה מִכֶּה רַבָּה וְנִקְלָה  
אֶחָד לְעֵינַיִךְ: (ד) לֹא־תַחַסֵּם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ: (ה)  
כִּי־יִשְׁכּוּ אֲחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֶן אִיֶּךָ  
לוֹ לֹא־תִהְיֶה אִשְׁת־הַמֵּת הַחַוְצָה לְאִישׁ זָר  
יִבְמָה יָבֵא עָלֶיהָ וּלְקַחְהָ לוֹ לְאִשָּׁה וּבִמְהָ:

(ב) והיה אם בן הכות הרשע: לפי הפשט אין נלקות בלאוין שאין בהם ריב, כלומר שאין בהם תובע ותבוע, גם המכות אפשר שתהיינה עשר או עשרים או שלשים, כפי רשעתו, אבל תמיד במספר, לא מואווד, ולא כאדם המכה בכעס, ולא יותר מוארבעים. וכן כתב גם דון יצחק הל"ל: ועל דרך הפשט היה המלקות על המדיניות, אם לתובע, כשיתבע מה שאינו ראוי ואינו אמת, ואם לתבוע המכחיס האמת, או שכשבע לשקר, כיו שהיום הוא מכה פשוט בכל ארצות ישמעאל והתוגר, שאשר ירשיעון אלהים, ר"ל השופטים, גם בדיני ממונות, ילקה כפי דעת השופט כעבין רשעתו, וילקח בבני השופט לא במקום אחר עכ"ל. והפילו והכסה, השופט יעשה זה על ידי שוקו, הלא הוא

verso di lei il dovere di cognato. (6) Ed il primo figlio ch'ella partorirà resterà sotto il nome del fratello defunto [sarà suo successore, quasi fosse suo figlio], in guisa che il nome di lui non vada estinto di mezzo ad Israel. (7) Se poi colui non vorrà pigliare la sua cognata, questa salirà al tribunale, agli anziani, e dirà: Il mio cognato ricusa di far risorgere in Israel il nome di suo fratello, egli non vuole compiere verso di me il dovere di cognato. (8) Gli anziani della sua città lo chiameranno e gli parleranno; e quand'egli persista, e dica: « Non voglio pigliarla », (9) La sua cognata gli s'appresserà, in presenza degli anziani, e gli leverà la scarpa dal piede, e gli sputerà davanti, indi dirà: Così merita essere trattato colui che non vuole edificare la casa del proprio fratello. — (10) Ed egli verrà chiamato in Israel: La famiglia dello scalzato [forse non avendo voluto perpetuare il nome del fratello, andava estinto il suo, e non compariva nei registri, e la sua discendenza portava il nome non di famiglia del tale, ma si di famiglia d'un anonimo, noto soltanto sotto l'ignominioso nome di scalzato]. (11) Qualora (due) uomini venissero insieme a rissa l'uno e l'altro, e la moglie dell'uno s'accostasse per liberare il marito dal suo percotitore, e, stesa la mano, l'afferrasse per le pudende: (12) Le taglierai la mano, senza

שיהיה הוא ואלזאוי בקראים בית חלוץ הנעל. ונראה (כדברי מוה"ר ר' דוד קי אשכנזי) כי ראוי קו"ל שהיו רבים כמנעים מן היבוס ויראתם מן היבוסה תלך בנים רבים, ויותר כך תמועט כחלת בניהם מזיווג ראשון, ועמדו ובעלו הדין הזה שהבן הבכור לבדו יירש את המה, והעבירו הירושא לאת המיבס באופן שכל בניו יתלקו בשוה. ודברי רש"ם שהחליטה היא לקנות היבוסה מומנו ככסי בעלה, אינם נראים, כי לא הזכירה החליטה אלא עם הרוב דרך ציון; אבל ככסי בעלה ישארו כדן תורה לאחי המה לסי ומספרם, ואין לאשה אלא כחובתה. (א) ע' זר"ת מוה"רס בר צרוך סימן שע"ו. (ב) לא יבנה: כמו אולי אבנה מנחה. (ג) ונקרא שמו: כ"ל כי תחת אלא רנה להקים גם לאחיו, ימשה שמו, ובניו לא יקראו על שמו, אך יהיו בקראים בני חלוץ הנעל, וגם האישה ההוא לא יזכר בס' היבוס. וקרוי להם בחגלת רות לא נזכר גם הנואל. אלא רנה לנאול, ובעז לא אמר לו פלוגי אלמוני, אך הכותב כתב כך. (ד) והרויקה במבושיו: בכה. (ה) וקצתה: מזה על כל מי שמתחיל את רוחה האישה ההוא בסכנה. והלא היא עלמה להגיל את בעלה עשתה, ולמה לא יותר

(א) והיה הבכור אשר תלך יקום על-שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל: (ב) ואם לא יחפץ האיש לקחת את-במתו ועלתה ובמתו השערה אל-הזקנים ואמרה מאן יבמי להקים לאחיו שם בישראל לא אבה יבמי: (ג) וקראו-לו וקני-עירו ודברו אליו ועמד ואמר לא הפצתי לקחתה: (ד) ונגשה ובמתו אליו לעיני הזקנים וחלצה נעלו מעל רגלו וירקה בפניו וענתה ואמרה ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את-בית אחיו: (ה) ונקרא שמו בישראל בית חלוץ הנעל: (ו) כי ינצו אנשים יחדו איש ואחיו וקרבה אשת האחר להציל את-אישה מיד מכהו ושלחה ידה והחזיקה במבושיו: (ז) וקצתה את-כפה לא תחום

שתהיה להם הוויה בעולם יחדו. (א) והיה הבכור אשר תלך: לפי הפשט הבן הבכור יירש חלק המה, ואם היבוסה לא תוליד, תעבור כחלת המה לאחיו. ומפני זה קרוי היה הדבר שלא יחפץ האיש לקחת את יבמתו כדי שתשאר בלא בנים, והוא (עם שאר אחיו אם יש לו אחים) יהיה הירוש ובניו אחריו, ולכך קנסה אותו המורה בזיוון

misericordia. (13) Non devi tenere nella tua borsa doppio peso, uno (più) grande ed uno (più) piccolo. (14) Non devi tenere in casa tua doppia misura, una (più) grande ed una (più) piccola. (15) Pesi interi e giusti avrai, misure intere e giuste avrai; affinché si prolunghino i tuoi giorni sulla terra ch' il Signore, Iddio tuo, è per darti. (16) Perciocchè in abominio al Signore, Iddio tuo, egli è chiunque fa di tali cose, chiunque commette iniquità. — (17) Ricordati di ciò che ti fece Amalèk, durante il viaggio dell' uscita dall' Egitto [Esodo XVII]. (18) Il quale t' assalì per la via, e, senza temere Iddio, ti trucidò tutt' i deboli rimasti indietro, mentre tu eri lasso e stanco. (19) Ora, quand' il Signore, Iddio tuo, t' avrà posto in quiete, (libero) da tutt' i tuoi nemici d' ogn' intorno, nel paese ch' il Signore, Iddio tuo, è per darti in possesso ereditario, cancellerai la memoria d' Amalèk di sotto al cielo; non ten dimenticare.

לה להגילו כדרך שזוהר וגם מזה לאחרים להגיל את המכה מידה? — היא עשתה צרמים (tradimento) כי אין אדם שיקשוב כזאת על אשה שתעני פניה כל כך, ואם היתה עושה כזאת דרכים ובלא רמיה, לא היה בזה רע. וגם תנא קמח בספרי לקח הדבר כפשוטו ולא בזמון, אומנם שתשלם דמי כפה לא כהירא, ויותר היה ראוי שתשלם דמי מבושיו ואם מת זה תהיה חייבת וייתה. אבל אם הפקידוה ושעמה ירה, יתכן שתשלם דמי כפה שהיתה ראויה להקלף. והנה אחר שדבר על מועשה רמיה זה הזכיר רמיה אחרת שהיא אבן ואבן איפה ואיפה, ולחוק שנאת הרמיה הזכיר עבני עוולק שעשה בעקבה ויזנב כך כל הנמשלים אחריו, וזה להכריחו ולזכור המשפט הכעשה בו, וזה למען נתרחק ממועשה רמיה. והיום י' שנת תר"ג כ"ל כי וקלתה את כפה הוא עובש ב"ד, על דרך עין תחת עין, ולפי שאין לאשה מבושים יקלצו כפה, וקרונין לזה דברי רא"ב.

עֵינֶיךָ: ס (יג) לֹא־יְהִיֶה לְךָ בְּכִיסֶךָ אֶבֶן  
וְאֶבֶן גְּדוֹלָה וּקְטָנָה: (יד) לֹא־יְהִיֶה לְךָ בְּבֵיתֶךָ  
אֵיפָה וְאֵיפָה גְּדוֹלָה וּקְטָנָה: (טו) אֶבֶן שְׁלֵמָה  
וְצִדֵק יְהִיֶה לְךָ אֵיפָה שְׁלֵמָה וְצִדֵק יְהִיֶה לְךָ  
לְמַעַן יֵאָרִיכוּ יְמֵיךָ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר־יְהוּה  
אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ: (טז) כִּי תוֹעֵבֵת יְהוּה אֱלֹהֶיךָ  
כָּל־עֲשֵׂה אֱלֹהֵי כָל עֲשֵׂה עוֹל: פ מַסְמָר  
זְכוֹר אֵת אֲשֶׁר־עֲשֵׂה לְךָ עַמְלֶךְ בְּדַרְךָ  
בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם: (יז) אֲשֶׁר קָרַךְ בְּדַרְךָ וַיִּזְנֶב  
בְּךָ כָּל־הַנְּחֻשְׁלִים אַחֲרֶיךָ וְאֵתָה עֵיף וַיִּגַע  
וְלֹא יָרָא אֱלֹהִים: (יח) וְהָיָה כְּהִנֵּיתָ יְהוּה  
אֱלֹהֶיךָ י לְךָ מִכָּל־אֵיבֶיךָ מִסָּבִיב בְּאֶרֶץ  
אֲשֶׁר־יְהוּה אֱלֹהֶיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ  
תִּמְחָה אֶת־זְכוֹר עַמְלֶךְ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם לֹא  
תִשְׁכַּח: פ פ פ